

AHMED AMİŞ EFENDİ kaddese'llâhü sırrahu'l azîz (1807-1920) İLE AHMED AVNİ KONUK'UN SOHBETLERİ

Ahmed Amiş Efendi, Konuk'un mürsidi olmamasına rağmen, onunla tasavvufi sohbetler yapmış bir zattır.

Hüseyin Vassâf onu Sefine'de şöyle tanıtıyor:

*Kuşadalı hazretlerinin mazharı irfanı olanlardandır. Fâtih Türbedârı idi. Tûli ömre mazhar olup, 1338 senesi şehri Şabanının yirmisinde (9 Mayıs 1920) irtihâli dârı na'îm eylemiştir. Demek ki, azizinden sonra yetmişdört sene daha yaşamıştır. Sinni mübarekleri yüzü mütecaviz idi. O da Hacı Müezzîn gibi çocuk misâli vücûdca ufalmış idi. Kendilerinde neş'ei melâmet gâlib olup, züvvârı kesîrû'l mikdârı nush u pend ü keşfi zamâir ile teshir ederlerdi. **Halîfe bırakmamışlardır.***

Sîret ve teslîk cihetiyle dahi kendisine bir şu'be müessisi nazarıyla bakılacak derecede müteceddidînden olduğunu Sâdık Vicdanî Bey Tomarında yazmış ise de, kendilerinden herkes istifâde edebilecek bir meslek ta'kîb buyurmamışlardır.

*Mürîdlerini halvet ve riyazet gibi mücâhedâtı cismâniyye ile yormaz, onların ma'neviyyâtlarını terbiye ve i'lâyâ kendi teveccüh ve kuvvei reşâdetini kâfi bulurdu. Hattâ derler imiş ki, **"Mücâhedâtın bir kısmını Kuşadalı kaldırdı, mütebakisini de ben ref' ettim."** Müşarünileyhin bu kabîl şeylerini işitenler, maksadı ârifânelerine nüfuz edemediklerinden sûi zanlara düşmüşlerdir.*

Ahmed Amiş Efendi Halvetî Şâbânî tarikatine bağlıdır. "Amiş", Ahmed Efendi'nin doğduğu coğrafya olan Bulgaristan Türkçesinde "**küçük amca**" anlamına gelmektedir. Çünkü Ahmed Amiş Efendi ufak tefek yapıları bir zat imiş.

Ahmed Amiş Efendi, bugün Kuzey Bulgaristan'da bulunan Tırnova'da 1807'de doğdu. Memleketinde medrese öğrenimi görmüş, daha 14 yaşında iken tasavvuf yoluna girmiştir. Ömer Efendi vasıtasıyla Halveti tarikatine intisab etmiştir. Tırnova'da sıbyan mektebi hocalığı yapmış, hamam işletmiş, tabur imamlığı yaparak 1853 Kırım Savaşına katılmıştır.

1866'da İstanbul'a geldi ve Bosnalı Mehmed Tevfik Efendi'nin müridlerinden Üsküdarlı Hoca Ali Efendi, Rifat Efendi, Üsküdar'da Nalçacı Dergâhı şeyhi Mustafa Enver Bey, Kaşgar hükümeti temsilcisi ve Fusûs şârihi Yâkub Han ve Fâtih türbedârı **Niğdeli Bekir Efendi** ile sohbetlerde bulundu. Tekrar memleketine dönen Amiş Efendi, 1877'de Tuna vilayetinin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine kesin olarak İstanbul'a geldi. 391 Burada Fâtih Sultan Mehmed türbesinin türbedârı olmuştur. Bu yüzden "**Fâtih Türbedârı**" olarak da anılır.

Hüseyin Vassâfa göre, Ahmed Amiş Efendi Kuşadalı şeyh Seyyid İbrahim Efendi'nin (1774-1845) talebelerindendir. Daha Tırnova'da iken, tanışmamalarına rağmen İstanbul'da bulunan Nakşibendî şeyhi Ahmed Ziyâeddin Gümüşhanevî (1813-1893) kendisine hilâfet icazeti göndermiştir. Yine Melâmî tarikatının üçüncü devre piri Muhammed Nûrî'l Arabî (1813-1887) tarafından Melâmî tarikatinden de teberruken verilmiş icazeti vardır.

Amiş Efendi taliplerine Halveti, nadiren de Nakşî icazetnamesi vermiştir. Tarikatlerin merasim, âdâb ve erkânından uzak kalarak melâmetle irşâd etti. Fakat müridlerin "**melâmet**" kelimesini kullanmalarını yasaklamıştır. Kendisinden ders isteyenlere tevbe ve istiğfar etmelerini, Kur'an okumalarını tavsiye ederdi.

Ahmed Amiş'in pek çok meşhur müridi vardır: Mutasavvıflar İsmail Hakkı Bursevî (meşhur mutasavvıf değildir) ve Abdülaziz Mecdi Tolun, Hüseyin Avni Konukman, âlim Hasan Basri Çantay, felsefe ve tasavvuf üstadı İsmail Fennî Ertuğrul, Süheyl Ünver'in babası postacı Mustafa Enver Bey, meşhur hattat Hasan Rızâ Efendi bunların arasındadır.

Amiş'in torununun damadı ise Mehmed Âkifin yakın dostu olan Babanzâde Ahmed Naim Efendi'dir.

Ahmed Amiş Efendi 9 Mayıs 1920 tarihinde 113 yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Hakk'a yürümesi üzerine Evrenoszâde Sami Bey'in yazdığı târih mısraı şöyledir:

"Gıtdi gülzârı cemâle pîri efrâdı cihan" (1338).

Yani, Allah'ın Cemâli olan gül bahçesine, yani cennete dünyadaki herkesin piri olan Ahmed Efendi gitti.

Ahmed Amiş Efendi'nin mezarı Fâtih Camii hazîresindedir. Mezar taşındaki yazı şöyledir:

Hâmili emânâtı Sübhâniyye, câmi'i makâmâtı insâniyye, mürebbîi sâlikânı Rahmâniyye el Hâc

Ahmed Amiş elHalvetîeŞa'bânîkuddise sırrûhû hazretlerinin rûhi şerifleri için elFâtiha.

20 Şa'bân 1338/(9 Mayıs 1920)

Amiş Efendi'nin yazılı eseri yoktur. Konuk, Amiş Efendi'nin hayatının son yıllarında onun sohbetlerinden notlar tutmuştur. Abdülbâkî Gölpinarlı, Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri adlı eserinde bu notların kendisinde olduğunu zikretmektedir. Biz bu notlara iki farklı şekilde ulaştık.

Gerek Ahmed Avni Bey'in tasavvufî yönünü ortaya koymak gerekse Amiş Efendi'nin manevî sohbetlerinden birer örnek vermek açısından çok değerli olan bu notların bir kısmını Ahmet Güner Sayar Türk Edebiyatı dergisinde yayınladı. Sayar, bu notların doğrudan Gölpinarlı tarafından kendisine verildiğini yazmaktadır. Sayar, aynı sohbetlerin yazma kaydını Süheyl Ünver'in de kendisine okuduğunu belirtmektedir. Ahmed Avni Beyin kaydettiği beş sohbetin üçüne bu şekilde ulaşmış olduk.

Biz de geriye kalan iki sohbeti, yani aşağıdaki ilk (9 Ağustos 1919) ve son sohbeti (6 Nisan 1920), Abdülbâkî Gölpinarlı'nın Konya Mevlânâ Kitaplığı'nda bulunan yazma mecmuasından alarak bugünkü alfabeyle çevirdik. Aşağıya ekliyoruz. Böylece bütün sohbetleri okuyucuya intikal ettirmiş oluyoruz. Fakat sohbetlerden anladığımız kadarıyla Ahmed Avni Bey, aşağıda ilk sırada yer alan 9 Ağustos 1919 tarihinde kaydedilen ilk sohbetten önce Ahmed Amiş Efendi'yi en az iki kez daha ziyarete gitmiş olmalıdır, çünkü sohbetin sonunda "**Fakirin huzûrî şerifine üçüncü defa gidişim idi**" demektedir.

Ahmed Amiş Efendi'nin türbedarlığını yaptığı Fâtih Sultan Mehmed'in türbesinde yapılan sohbetleri Konuk çıkar çıkmaz not almıştır. Konuk'un bu kaydetme titizliği bizim açımızdan çok önemli bir kişilik ipucu vermektedir. Değerli her şeyin yerini ve geleceğe aktarılmasını önemseyen Konuk'un sohbetlerdeki ifadeleri de ne kadar yüksek bir tasavvufî olgunluğa sahip olduğunu göstermektedir. Amiş Efendi'nin remzi (sembolik) sorularına o da remzi cevaplar vermektedir. Sohbetlerde Konuk, mütevazî, edeb ve manevî derinlik sahibi yüce bir kişilik olarak hemen kendini göstermektedir.

12 Zilka'de 1337 (9 Ağustos 1919)

335 senesi Ağustosi efrençiyenin sekizinci ve 337 sâli hicrîsi Zilka'desi'nin (9 Ağustos 1919) on ikinci Cum'a günü kable'z zuhr Hüseyin Avnî Bey biraderimizle yüz yirmi yaşını mütecaviz bulunan ve zamanımızda vücûdi şerifi ile teberrük olunan insânı kâmil Fâtih Türbedârı Hacı Ahmed Efendi Hazretleri'nin huzûrî şeriflerine gittik. Kimse yoktu. Mübarek elini öptük. Önüne oturtup yakına gelmemizi işaret buyurdu. Aşağıdaki mükâlemât cereyan etti.

Hazret: "Niçin geldiniz? Maksudınız, emeliniz nedir, ne istersiniz?"

Fakîr: "Maksudumuz Hakk'tır."

H: "Hakk var mı, Hakk nerede?"

F: "Her taraf Hakla dolu, ondan gayrı bir şey yok. La mevcûde illâ hû [Allah'tan başka varlık yoktur]."

H (Gülerek): "Öyle yâ, O'ndan gayrı bir şey yok..."

(Hüseyin Avnî Bey'e hitaben) "İsmin nedir?"

H: "Hüseyin Avnî..."

H (Fakire hitaben): "Senin ismin ne?"

F: "Ahmed Avnî..."

H: "O, benim. Ben beraberim. Ahmed benim. Avnî'yi sonra getiriverirsin olur gider." (Hüseyin Avnî Bey'e hitaben): "Nerede oturuyorsun?"

"Sultan Mahmud türbesinde."

"Türbenin içinde de mi oturuyorsun?"

"Hayır, efendim, türbenin civarında..."

"Ooo, büyük yer! Sultan Mahmud. Sözünün eri ise." (Fakîre hitaben): "Sen nerede oturuyorsun?"

"Unkapanı'nında."

(Unkapanı lâfzım telâffuz edemez gibi birkaç defa tekrar ettiler).

"Oo, orası çok uzak..." buyurdular. Sonra: "Hangi milletlerle görüşüp konuşuyorsunuz?"

"Yetmiş iki milletle görüşüp konuşuyoruz."

"Kâh talim ve kâh te'allüm ediyorsun, değil mi?"

"Evet, efendim, kah talim ve kâh te'allüm ediyorum."

"İnne meyyitûn ve inneküm meyyitûn sümme inneküm yevmelkıyâmeti inde rabbikum tahtesimûn." (Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Ey insanlar! Sonra siz, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda duruşmaya çıkacaksınız. Zümer 30-31) **İşte bu âyet tam sana göredir."**

(Bu cevap üzerine fakirin kalbinde bir ukde peyda oldu. "Acaba ömrümün âhir olduğuna mı, yoksa Mûtû kable en temûtû sırrına mazhariyete mi işaret buyurdular?" dedim.)

"Geceleri ne yapıyorsunuz?"

"Evliyâullâhın nuruyla müstenîr oluyorum."

"Çok âlâdır, sa'âdettir." "Elhamdûlillah."

"Validenizi görüyor musunuz?" (Ya'ni, anâsırı erba'anın ahkâmını vücûdunuzda görüyor musunuz?)

"Her vakit temastayız. Görüyoruz efendim."

(Hazret güldüler. Fakire hitaben): **"Bak, sana kısaca söyleyeyim: Allahu latifün biibâdihi yezuku men yeşâ'.** (Şura, 19) Allah denilen ma'nâ latiftir; biibâdihi, ibâdına... 'Bâ', mülâbese (Benzeyen iki şeyin birbirinden ayırt edilmeyerek karıştırılması) içindir. Yezuku men yeşâ, dilediğini ırzâk eder, amma rızık, yalnız yemek değildir. Söylemek, dinlemek, görmek, oturmak, yatmak... ilh. hep rızıktır."

"Hususuyla huzûrî âlinizdeki istikâmetimiz alâ rızıktır."

"İşte rızkın âlâsı odur ya! En alâ rızık, rızık ma'nevîdir." (Biraz sükûttan sonra) **"Söyleyiniz bakalım! Lâ tûdrikûhü'lebsâr ve hüve yûdrikû'lebsâr ve hüve'llatîfî'l habîr.** "(Gözler O'nu görmez, O bütün gözleri görür. O Latîf'tir, haberdardır. Enam, 103)

(Hüseyin Avnî Bey'e hitaben): **"Ne diyor?"** buyurdular. Hüseyin Avnî Bey âyeti kerîmeyi tekrar etti.

"Hah! İşte öyle... 'Bâ'mülâbese içindir. Bismillâhi'deki bâ gibi. Bismillah budur."

(Biraz murâkib oturdular, ondan sonra) **"Söyleyin bakalım!"** buyurdular.

"Zâtı âliniz buyurun, dinleyelim!"

(Hüseyin Avnî Beye hitaben) **"Ne söylüyor?"**

"Zâtı âliniz..."

"Zâtı âli, zâtı âli! Sen de mızımızsın..." buyurdular. Bir müddet bir şey söylemediler. Sonra tekrar buyurdular ki: **"Geceleri uyuyor musunuz? Yoksa âh... âh... diye bağılıyor musunuz?"**

"Kâh uyuyoruz, kâh bağılıyoruz efendim."

"Öyle olmalı. Nasıl geliyorsa öyle yapmalı, değil mi? Ananızı görüyor musunuz?"

"Görüyoruz efendim."

(Fakire hitaben): **"Nerede oturuyorsun?"**

"Unkapanı'nda..."

"Orası çok büyük yerdir. Çarşısı var, pazarı var. Çok aydınlıktı bir yerdir."

"Evet, efendim. Kesret vardır."

(Ba'dehu biraz yattılar, murâkib bir halde kaldılar. Yatarken rahatsız olmamaları mülâhazasıyla:)

"Efendim rahatsız olmayın; gidelim mi, oturalım mı?"

"Yooook. Sakın bu sözü bir daha hiçbir yerde, hiçbir kimseye söyleme! Herkes, zâtında muhayyerdır. Dilediğini işler. İster gider, ister oturursun..." (deyip bize müteveccihen sağ taraflarına yattılar. Beş dakika kadar öylece murâkib kaldılar. Biz de sâkitâne oturduk. Ba'dehu birden bire kalkıp oturdular. İki ellerini açtılar. Du'â vaziyeti aldılar. Biz de ona muvâfakaten ellerimizi açtık. Tatlı tatlı güldüler de buyurdular ki):

"Âmin ama neye âmin?"

Du'âya değil mi?"

Hangi du'âya?"

(Fakire nazar edip) **"Ömrün tavîl olmasına âmin, değil mi? Bak! Bu Kur'ân'dır. Tûbâ limen tâle 'umruhû ve hasune 'ameluhû.** ("Ömrü uzun ameli güzel olanlara ne mutlu" Hadis-i Şerif) **Tûbâ, mübalağa ile sa'âdet, limen tâle 'umruhû, ömrü uzun olan ve ameli güzel olan kimse içindir. Ömrü uzun olmak ve ameli hasen olmak büyük sa'âdettir."**

(Sükût ettik. Biraz zaman geçti).

"Söyleyin bakalım!"

(Biz tebessümle yine sükût ettik.)

"Sizin çıraqlarınız var mı?"

"Kendimiz çırağız, efendim. Bizim çırağımız yoktur."

"Hepimiz cırac" (dedikten sonra) "İhtiyarlık var serde... Ben, ihtiyar değil miyim?"

"Hayır, efendim ihtiyar değilsiniz."

(Hazret güldüler. Ba'dehû Hüseyin Avnî Bey biraderimiz kıyam edip elini öpmeğe kast ettikte Hazret onun elini mübarek eli içinde tutup buyurdular ki):

"Ben du'â ediyorum. Fakat benim du'âm yalnız sana değil... Benim du'âm, 'âmmıdır. Hepinize du'â ediyorum."

(Hüseyin Avnî Bey'den sonra fakîr yedi şerifini takbîl ettim. Fakire hiçbir şey söylemediler. Kemâli âdâb ile buzûrî şeriflerinden çıktık. Fakirin huzûrî şerifine üçüncü defa gidişim idi).

12 Zilhicce 1337 (7 Eylül 1919)

Hüseyin Avnî Bey biraderimizle 120 yaşını müteceviz [aşkın] bulunan ve zamanımızda vücûdi şerifi [şerefli vücudu] ile teberrük olunan [bereket bulunan] insânı kâmil Fâtih Türbedârı Ahmed Amiş Efendi'nin huzûru şeriflerine gittik. Hazret yalnızdı. Âtideki [aşağıdaki] mükâlemât [konuşma] cereyan etti.

Amiş Efendi: Hoşgeldiniz, bayrâmı şerifiniz mübarek olsun.

Ahmed Avnî: Teşekkür ederiz efendim.

Amiş Efendi: Nerede eğleniyorsunuz?

Ahmed Avnî: Hakk'da eğleniyoruz efendim.

Amiş Efendi: Kira ile mi?

Ahmed Avnî: Kira ile.

Amiş Efendi: Pek alâ! İsmi şerifiniz?

Ahmed Avnî: Ahmed Avnî.

Amiş Efendi: Ben de Ahmed'im.

Ahmed Avnî: Biz Ahmed'e Avnîlik [yardımcı olma] de ilhak ediyoruz [ekliyoruz]. Acaba bu ilhak kendi hayâlimiz mi? Yoksa hakikaten Avnîlik var mı efendim?

Amiş Efendi: Nene lâzım? Orasını karıştırma. Lâ ilahe illallah Muhammedün Resûlullah. Bu kâfidir.

Sonra vekilleri Türbedâr Mehmed Efendi geldiler. Ona "Ne var?" buyurdular. Biz de destur alıp huzurlarından çıktık. Bu dördüncü ziyâretimdi.

5 Sefer 1338 (31 Ekim 1919)

Hüseyin Avnî Bey ve Hayri Bey biraderlerimizle Cum'a namazım Abdülhay Efendi'nin [Öztoprak] mescidinde edadan sonra Türbedâr Hacı Ahmed Amiş Efendi hazretlerinin ziyaretine gittik. Fakirin beşinci ziyâretim idi. İçeriye girdiğimizde yalnız olup, gözleri kapalı müstağrak [kendinden geçmiş] bir hâlde idiler. Bir müddet ayak üzerinde durduktan sonra önüne oturduk. Mübarek gözlerini açtı ve bize nazar etti ve fakire hitâb ile sordu:

"Nerede sakinsiniz? Nerede tavattun ediyorsunuz [oturuyorsunuz]?"

"Şimdilik hazreti şehâdette, âlemi nefisde tavattun ediyoruz."

"Mâ şâallahu kâne ve mâ lem yeşe'lem yekun [Allah neyi dilerse o olur, dilemediği şey olmaz]. Hakk'ın dilediği olur, dilediği mevcûd olur, dilemediği mevcûd olmaz. Ve bilkaderi hayrihi ve şerrini, bu kelâmın tefsiridir" buyurdular.

Bir müddet murâkıb olup [manevî tefekküre dalıp] tekrar sordular:

"Niçin geldiniz?"

"Zâtı âlinizle şerefyâb olmak için geldik. Zâtı âlinizle müşerref olmağa

"Ziyaret... Ziyareti bilir misiniz? Ben ziyaret bilmem."

Tekrar murâkıb olup gözlerini açtılar: **"Allahümme sallı alâ Muhammedin ve alâ âlihi Muhammed"** dediler. Ondan sonra **"Allah sizi Zâtına mazhar buyursun"** diye du'â ettiler.

Fakir: "Du'âyı âliniz berekâtıyla inşâallah mazharı ismi Zât oluruz"

Badehu [sonra] bir hayli müddet gözleri kapalı murâkib oturdular, sonra gözlerim açıp salevât getirdiler.

"Söyleyiniz erkekler!" buyurdular.

"Söyletiniz de söyleyelim efendim" dedim. Hiç cevap vermeyip yine murâkib oldular, gözlerini açtıktan sonra tekrar salevât getirdiler. Fakîre

"Sizin taraflarınızda yangın var mı?"

"Bizim taraflar masun kaldı [yangından etkilenmedi] efendim."

Hazret güldüler. **"Allah şifâ versin"** buyurdular.

Ondan sonra yine bir müddet murâkib oldular, bâ'dehu gözlerini açıp yine salevât getirdiler.

Fakîr: "İnmemalkevnü fil hayâti ve hüve hakkun fil hakîka" [yani, "Dünyada varlığa ait ne varsa hayâldir, fakat hakikatte hakdır] dedim. Dikkatle dinlediler de **"Peki, peki"** dediler. Bâ'dehu:

"Çok sularınız var mı?"

"Var efendim"

"Kendi kendine akan sular var mı?"

"Bazen bulunur efendim" dedim. ,

Bunun üzerine Hazret, Fakirin Önüne doğru yüzü üzerine eğildiler. Bir müddet öyle durdular. Fakîr bâtınında [içimden] Cenâbı Mevlânâ Efendimiz ile mürşidim Esad Dede hazretlerine müteveccih oldum [gönlümü bağladım]. Bâ'dehu [sonra] kalktılar.

"İnneke meyyitün ve innehu meyyitun" [Sen de ölüsün, o da ölüdür]. Biz sükût ettik. Sonra buyurdular ki:

"Romatizma, romatizma derler... İnsan uyanık iken gelir ise uyutmaz. Uyurken gelir ise uyandırır. Rum rum yapar."

"Romatizma hararet ister efendim"

"Biz harareti bulamıyoruz ki..."

Bir hayli müddet yine murâkib durdular. Bâ'dehu gözlerim açıp salevât getirdiler. Sükût üzere oturduk. Bâ'dehu:

"Haydi oğlum! Ben abdest bozayım. Ben abdest almam, bozarım" buyurdular. Biz de ellerini öpüp kalktık. Huzurlarından çıktık.

5 Rebfülevvel 1338 (28 Kasım 1919)

Salim Efendi ile beraber Türbedâr Efendi hazretlerinin ziyaretine gittik. Yalnızdılar. Huzuruna girdiğimizde kendilerine yaklaşmamızı işaret buyurdular. Gayet yakın olarak diz dize önlerine oturduk. Hazret, Salim Efendiye **"Safâ geldiniz"** buyurdular.

Biz de "Safa bulduk efendim" dedik.

Salim Efendi: "Ben sensiz olamam, sen de bensiz olamazsın" dedi.

Hazret: **"Öyle ya!"**

Fakire hitaben: "Nerede tavattun ediyorsunuz?" Fakîr: "Hak'ta tavattun ediyoruz."

"Tavassul mu ediyorsunuz [ulaşıyor musunuz]?"

"Evet efendim! tavattun ve tavassul ediyorum." Gülererek fakire hitaben: **"Bu hoca kim?"** "Salim Efendi."

"Allah bu hocayı mertebesinde dâim buyursun." Salim Efendi'ye hitaben, Fakîr için: "Bu efendi kim?"

Salim Efendi: "Bid'atün minnâ" [Bizden bir parçadır]. Bizim nurumuzdan Ahmed Avnî Bey. Posta müdür muavini."

Fakire: **"Ben de Ahmed'im, sen de Ahmed'sin. Ahmed iki mi? Sen sensin, ben benim."**

Fakîr: "Ahmed'in mim'i kalkınca ahad [bir] olur. O vakit bir olur."

Hazret: **"Mim kalkar mı? Kalkar a! O vakit sen kalmazsın. Fakat bu vücûdunun kalkması lâzım gelmez. Vücûdunla beraber sen kalmazsın. O vakit Hak sende mahfî [gizli] olanın kim olduğunu bilirsin."**

"Vücûdda mahfî olanın kim olduğunu bilmekle beraber senlik vehmi kalıyor efendim. Vehim ise sultânı kuvâdir [kuvvetlerin sultanı]."

"Ben konuşurken yoruluveriyorum. Siz konuşun, ben dinleyeyim."

Salim Efendi: "Söylemenizi bize intikal ettirin, söyleyelim ve konuşalım."

Fakire hitaben: **"Oooo Nûrî Paşa! Söyle bakalım."**

Salim Efendi: "Efendim, Nûrî değil, Avni;."

Hazret: **"Avnî mi?"**

Fakîr: "Efendim, zâtı âlilerinin teveccüh buyurdıkları Nûrîliği kabul ettim."

"Kabul etmeseydin ne olacaktı?"

"Hiç bir şey olmayacaktı. Şu kadar var ki, tevcihi âlilerini [yüksek teveccühünüzü] kemâli hoşnûdiyle [büyük bir memnuniyetle] kabul ettiğimi arz ediyorum."

"Pek alâ! Dışarıda soğuk var mı?"

"Hayır efendim."

"Rahmet var mı? Kış ortası derler, geldi mi?"

"Hayır efendim. Hararet var." **"Yaaa!"**

Biraz murâkib olup, ba'dehu salevât getirdiler. Sonra da **"Lâ ilahe illa hüve'r Rahmân" [Rahman olan Allah'tan başka ilâh yoktur]** buyurdular. Ondan sonra: **"Ben hep böyle söylüyorum. Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed. [Allahım! Muhammed aleyhisselâma ve onun ailesine, soyuna, ehli beytine selâm olsun!] İşte bu üç kelime. Gecegündüz bunları söylüyorum. Bunları okuyorum."**

Fakire ellerini uzattılar. Tuttum. Oturdıkları mahalde doğruldular: **"Tubâ, tûbâ, tûbâ derler. Ömür uzunluğu imiş. Tûbâ limen tâle umruhû ve hasune ameluhû. Böyle uzayıp gidiyor."**

Ba'dehu yine murâkib oldular, yine salevât getirdiler ve "Lâ ilahe illa hüve'rRahmân" buyurdular.

Ellerini uzatır vaziyetinde bulunmakla Fakir ellerim öptüm. Salim Efendi de öptü.

Kalktık. Kalkarken: **"Ben umûma [herkese] du'â ederim. Başka bir şey elimden gelmez. Cümmeniz için du'â ediyorum"** buyurdular. Ba'dehu huzurlarından çıktık.

9 Nisan 1336 (6 Nisan 1920)

17 Recebûlmürecceb 338 ve 9 Nisan 336 Cum'a (6 Nisan 1920) günü Türbedâr Efendi Hazretleri'nin ziyaretine Salim Efendi (merhum) ile birlikte gittik. Hazret **"Hoş geldiniz, safâ geldiniz!"** buyurdu. Biz de "Hoş bulduk, safâ bulduk, efendim" dedik.

Hazret: **"Veâyetünlehümü'lleyl, Neslehummu'nnebâra (...)Veküllün felekin yesbehûn'a** (Yasin: 37-40)¹kadar tilâvet buyurdu. Sonra "Ve kâlûlhamdû lillâhillezi sadekanâ va'dehû (...)kıylelhamdû lillahi Rabbilâlemin (Zümer; 74-75) ² kadar okuyup tekrar "Ve âyetün lehümü'lleyl, neslehu" okudu. Yâsîni şerifin sonlarına doğru geçti. Sonra tekrar bu âyetten başladı. "Ve küllün fi felekin yesbehûn.." a kadar birçok defa tekrar etti. Biz de huzurdan kalktık. Bu hal, belki üç çârcek devam etmişti. Hazret 9 Mayıs 336 tarihinde, yani bundan tam bir ay sonra intikâl buyurdular. 130 yaşında idiler.

Kaddesenâllâhu biesrârîhi 'azzamellâhu zikrahu ve nefa'anâ bifiiyûzâtîhi yâ hüvelMuîn" (Allah bizi onun sırlarıyla kutsasın. Allah zikrini azîz etsin. Feyizleriyle bizleri faydalandırsın. Ey Muîn olan Allah!!

AHMED AMİŞ EFENDİ'NİN BAZI SÖZLERİ

Ahmed Amiş Efendi'yi daha iyi tanıtmak için burada bazı sözlerini ve hatıralarını sunmak istiyoruz.

"Her şeyin ismi âlîsini bil; babanın verdiği isimle çağır!"

"İnnallâhe latîfün bi'l ibâd" "Allah Teâlâ kullarında lâtiftir." "Allah kullarına lâtiftir" değil... Çünkü bu isneteyni [ikiliği] icâb eder.

¹ Onlara bir delil de gecedir; gündüzü ondan sıyrırız da karanlıkta kalıverirler. Güneş de yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve bilgin olan Allah'ın kanunudur. Ay için de sonunda kuru bir hurma dalına döneceği konaklar tayin etmişizdir. Aya erişmek güneşe düşmez. Gece de gündüzü geçemez. Her biri bir yörüngede yürürler. (Yasin: 37-40)

² Onlar: «Bize verdiği sözde duran ve bizi bu yere varis kılan Allah'a hamdolsun. Cennette istediğimiz yerde oturabiliriz. Yararlı iş işleyenlerin ecri ne güzelmiş!» derler. Melekleri, arşın etrafını çevirmiş oldukları halde, Rablerini hamd ile överken görürsün. Artık insanların aralarında adaletle hüküm olunmuştur. «Övgü, Alemlerin Rabbi olan Allah içindir» denir. (Zümer; 74-75)

"Tuz iki maddeden ibaret olup, her ferisi ayrı ayrı alınırsa birer semmi mühlik [öldürücü zehir] olduğu halde, ikisinin birden alınması mucibi faidedir [fayda vericidir] diye, bendegânından bir doktorun ifâdesine [göre:] "Allah celle celâluhû ile Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem ve âlihi öyledir" (buyurdular).

"Allah'ın senin alnına yazdığı şeyin menine Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) bile kadir değildir"

"Cem'i mevcudat {bütün varlıklar}, Hakk' tan zuhurdur [gelmiştir].

"Şu'ûnâtı ilâhiyye, irade-i zâtıyyedir; Allah haddi zâtında ekberdir."

"Mine'l âbâd ilâ'l'âzâl, ilâ mâ lâyetenâhî, elmustecmi'u Cemi'u's- sıfât Allâh..."(Ebedlerden ezellere kadar sonsuza kadar bütün sıfatları nefsinde toplayan)

"Bizi sevenleri sevenler, imânlarını kurtarırlar."

Bursa Lisesi Fransızca muallimi Nevres Bey'den rivayet: Benim şeyhim derdi ki:

"Ahmed, birisi senin yanında benim aleyhimde bulunursa beni müdafea etme!" der. Nevres Bey "Ben bu naneyi yiyemem" diye gönlünden geçirince, derhal ben de "Şeyhim, efendim, ben bu naneyi yiyemem dedim. Şeyhim de bana: 'Sen bu naneyi yiyemezsen, sen de benim dediğim gibi âdem olamazsın' dedi", buyurmuşlardır.

"Biz, bizim lafımız olduğu zaman sıkılıp kaçandan korkarız" buyurdular. Ben de içimden, "Eyvah! Bizim arkadaş helak oldu" diyerek kendisinde böyle bir hâl gördüğüm bir arkadaşımı hatırladım. [Ahmed Amiş Efendi? derhal "Şey... Korkma! Ona da bir Zât tecellisi yapar, kurtarırsın" buyurdular.

Ellerini göğüslerine vurarak, "Bu ismi zikretsinler de aleyhimde bulunsunlar" buyurdular.

Bir gün sinnî âlilerini soran bir zâta hitaben: "Şeyhim bana derdi ki: /Ahmed, senin tarihin meçhuldür" buyurmuşlardır.

"İnsan kâmindir."

"Ebû Tâlib, "radiyallâhü anhdır"

"Ben, namazdan ziyade namaz kılana severim. "

"Dünyada eşini bulamazsan, işini bilemezsen rahat edemezsin."

Nazîf Efendi merhum rivâyetiyle:

"Cenaba Hakk, şerri cüziyi kullanır. Altından hayrı küllî zuhur eder. Cenab-ı Hakk hayrı cüziyi kullanmaz, altından şerri küllî zuhur eder diye..."

Tâhir Efendi'den rivayet: "Birinci sene imâm, ikinci sene bir kalbur saman, üçüncü sene kalpaklı Yunan olma"

"Gör geç, billahi geç, durma geç! Üzkurullâhe inde küllü hacerin veşecerin." (Sen her taş ve ağaçta Allah Teâlâ'yı zikret- Hadis)

"GÖÇMÜŞE RABITA OLMAZ."

"Aradığını vücûd dükkânında bulursun."

"Sohbet için Üç şart vardır: Zaman, mekân, ihvan..."

"En lezzetli üç şey vardır. Tilâvet-i Kur'ân, musâhabetül ihvân, mülâkâtü'r Rahmân..."

"Bu yolun sermâyesi kuru muhabbettir. Muhabbetin yaşı da olur mu? Olur ya! Tarikat şeyhlerini görmüyor musun?

"Kalb safâsı, beden hafifliği iste!"

"Dağı dağ, taşı taş görünce şeyhe muhtaçsın."

Naim Beyefendi'ye hitaben (müderres):

"Şu şöyle olsun, şu şöyle olsun'dan kurtuluncaya kadar şeyhe muhtaçsın. Kendinle konuşuncaya kadar şeyhe muhtaçsın..."

"Yüksek hakikatlere ulaşmayı kastederek: "Bu iş kitapla olmaz, fakat kitapsız da olmaz."

"Müteceddi vâhid, mecâlî müteaddiddir." Yani, Allah'dan tecellî eden tektir, bize ise çeşitli yollarla, Çeşitli şekillerde ulaşır.

"Ezelde hilkat yoktur, zuhur vardır" Allah'ın yaratışı önceden takdir edilmiştir, bize görünen görünen şey o takdirin gerçekleşmesidir

"Zahiren kaderiyyundan, batinen cebriyyundan ol" Yani, görünüşte sanki takdir hiç yokmuş gibi sebeplere yapış, iradeni göster, fakat iç dünyanda sanki hiç iraden yokmuş gibi Allah Teâlâ'nın takdirine teslim ol."

"İnsan surette muhtar, hakikâtte mecburdur" Yani, insan görünüşte özgür iradeye sahiptir, ama gerçekte Allah Teâlâ'nın gücüne bağlıdır. Nitekim aynı anlamda şu söz de ona aittir: "İyyâke nabudu ve iyyâke nesta'in (Fâtihâ Sûresi, Yalnız sana kulluk eder, yalnız senden yardım dileriz') âyeti celîlesi insanda iradei cüz'iyeye mi bırakmıştır?"

[Ahmed Amiş Efendi'nin] keramet tarifi:

"Ehlullah yanında kerâmâtın celî ve azîmi, tâ'atle telezzüz eylemektir. Halvet ve kesret ve dahî her nefeste hâzır olub, Allah'ı zikr eylemek kerâmâtıdır. Ve dahî varidat olub inşirah hâsıl oldukça vakar ve sekînesi ziyâde olub, edeb ve hayâ üzerine olmak kerâmâtıdır. Ve cem'i ahvâlde Allah Teâlâ'dan razı olmak kerâmâtıdır. Yoksa mücerred hırkada zuhur eylemek keramet değildir. Zîrâ tasavvuf ehli mahcûbdur.³

Ve ma'rifet ehli eşyanın ilmi ne üzerine ise hakikatle bilmiş ve görmüştür. Mahbûb şânında buyurur:

[Kul] hel yestevîllezîne yalemûne vellezîne lâ yalemûn. Ulâike humul muflihûn.(De ki: «Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.» Zümer 7)

Ve humul mühtedûn. ("Onlar doğru yoldadırlar."En'am-82)

Lâ havlun aleyhim ve lâ humyahzenûn. ("Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir." Bakara, 262)

İnne ibâdî leyse leke aleyhim sultân.("Doğrusu Benim mümin kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin olamaz. Rabbin vekil olarak yeter." İsra, 65)

Ve alleme Âdemelesmâe kullehâ.(" Ve Adem'e bütün isimleri öğretti," Bakara, 31)

Ve nice bunun gibi âyât [âyetler] demiştir. İmdi tasarrufa mail olanlardan [meyledenlerden] olmayasın! Kellâ innehum an Rabbihim yevmeizin lemahcûbûn. Sümme innehum lesâlülcahîm.(Hayır; doğrusu onlar o gün, Rablerinden yoksun kalacaklardır. Sonra onlar, şüphesiz, cehenneme gireceklerdir."(Mutaffifin, 15-16)

Ve ma'rifet ehli şânında buyurur: Ma'siyetullâhi illâ biinâyetillah ve lâ kuvvete alâ tâ'âtillâh illâ bitevfikillâh. (Ancak Allah Teâlâ'nın inayeti ile günah işlenir ve ancak Allah Teâlâ'nın muvaffak kılması ile Allah Teâlâ'ya taate güç yeter.)

Amiş Efendi'nin silsilesi vefatından sonra bir yandan Abdülaziz Mecdi Tolun ile, diğer taraftan da Kayserili Mehmed Tevfik Efendi, Ahmed Tâhir Marâşî, Mustafa Özeren ve Hamdi Hizalan ile devam etmiştir.

Amiş Efendi kendisine intisab edenlere şöyle dermiş:

Bundan böyle tasavvuf kitaplarını okumak yasak. Kur'ân okuyun, Hadîs okuyun, Mesnevi okuyun. (Niyazî-i Mısri Divanı içinde aynı beyanı vardır.) Başka kitaplarla uğraşmayın. Tasavvuf kitaplarını yazanların çoğu yoldayken yazdılar. Neş'e ve mertebe bakımından birbirini tutmaz sözler olur, şaşırtır sizi. Ama Mevlânâ gitti, dönüp geldi. Mesnevi'sini sonra yazdı.

Sayar, Konuk'un bu ziyaretlerden istifade ettiğini, himmet bulduğunu ve bu himmetle Mesnevi ve Fusûs şerhi gibi büyük eserleri ortaya koyma gücüne erdiğini belirtmektedir.

Kaynak:

Ahmed Avni KONUK, Savaş Ş. BARKÇİN, Klasik Yay. 2011, İstanbul, s.211-224

³ "Ehlullah yanında kerametlerin aşikar ve büyüğü Allah Teâlâ'ya ibadetten lezzet ve zevk almaktır. Yalnız, insanların yanında ve dahî her nefeste, Allah Teâlâ'yı zikr eylemek kerametlerdendir. Ve varidatlar gelip açılmalar olduğunda vakar ve sekînesi artması, edeb ve hayâ üzerine olmakta keramettendir. bütün hallerde Allah Teâlâ'dan razı olmak keramettendir. Yoksa yalnızca hırkada giymek ile tarikata girmek keramet değildir. Zîrâ tasavvuf ehli gözlerden saklanmıştır. (Kendileri aşikar görünmezler)